

„Dzieci mówią”
Potrzeby dzieci z rodzin LGB
w środowisku szkolnym

dr Joanna Śmiecińska

Wydział Anglistyki, UAM

Stowarzyszenie Grupa Stonewall

Plan prezentacji

- Wstęp
- Dzieci z rodzin LGBT w środowisku szkolnym - analiza literatury.
- Prezentacja fragmentu audycji „Mówią dzieci o tęczy i rodzinach i nie tylko”.
- Wnioski i propozycje

Wstęp

W dyskursie socjologicznym rodzicielstwo osób nieheteroseksualnych jest przedstawiane jako nowe zjawisko, ale można zaryzykować stwierdzenie, że tak naprawdę nowością nie jest fakt, że osoby homoseksualne mają dzieci (vide Maria Konopnicka, Jarosław Iwaszkiewicz) ale to, że coraz częściej jawnie zakładają rodziny i otwarcie na ten temat mówią.

Wstęp

Trudno powiedzieć jaki odsetek osób homoseksualnych w Polsce ma dzieci. W Stanach Zjednoczonych może to być nawet około 36% wśród homoseksualnych kobiet i 16% wśród homoseksualnych mężczyzn (Gates 2008), z danych norweskich wynika, że przynajmniej 10% osób LGBT ma dzieci (Tomalski, 2010, s.23). Jeśli podobne wartości przyłożyć by do warunków polskich, to można założyć, że dzieci wychowywanych przez osoby LGBT może być nawet kilkaset tysięcy. Liczba 50 tysięcy jest podana we wstępie do raportu „Tęczowe Rodziny w Polsce” (red. Zima 2010). Przy około 25 tysiącach szkół w Polsce, dzieci z takich rodzin mogą być praktycznie w każdej szkole.

Wstęp

Zarówno dzieci jak i rodzice stają przed dylematami jak o co mówić o swojej rodzinie.

Otwartość na temat własnej rodziny i jej tożsamości ma zalety:

- zdejmuje z rodziny konieczność strzeżenia tajemnic (o negatywnych skutkach strzeżenia tajemnic (Frijns, & Finkenauer, 2009; Maxwell & Donner 2009; Imber-Black 1998))
- przyczynia się do edukacji otoczenia
- dostarcza możliwych pozytywnych wzorców nieheteronormatywnej młodzieży

Jednak otwartość eksponuje też na potencjalne wyzwania.

Wyzwania

Dzieci z rodzin LGBT spotykały się z przejawami nietolerancji, nie tylko w Polsce, ale w praktycznie każdym kraju.

Brak danych statystycznych, lub większych badań ilościowych na temat Polski.

W badaniach jakościowych, dzieci przyznają, że są przezywane przez rówieśników, zdarza się, że słyszą homofobiczne wypowiedzi z ust kadry nauczycielskiej (Mizelińska, 2017).

Wyzwania

Sytuacja w USA przed legalizacją małżeństw jedнопłciowych

Kosciw i Diaz (2008) – raport GLSEN (Gay, Lesbian, and Straight Education Network) na podstawie badań nad 154 dziećmi z rodzin LGBT

- 48% uczniów doświadczyło czynnej a 65% słownej agresji ze strony innych uczniów.
- Homofobiczne uwagi z ust kadry nauczycielskiej słyszało 37% badanych dzieci
- Ponad 30% czuło się częściowo wykluczonymi z życia szkoły z powodu orientacji rodziców
- 36% miało poczucie, że nauczyciele całkowicie ignorują fakt, że ich rodziny są inne a 22% było wprost zniechęcane do mówienia na temat własnych rodzin.
- Według raportu aż 75% badanych dzieci słyszało frazę „it’s so gay” wypowiedzaną przez rówieśników a nawet nauczycieli.

Strategie radzenia sobie z wyzwaniami

Bez względu na kraj, dzieci wykazywały się zróżnicowaną gotowością do mówienia o własnych rodzinach,

- niektóre ukrywały homoseksualność rodziców przed wszystkimi
- inne ograniczały się do wtajemniczenia małej grupy przyjaciół
- jeszcze inne były na ten temat całkowicie otwarte.

(Mizielińska et al.,2017; Fakhrid-Deen 2008; Kosciw & Diaz, 2008;Thomas-Jones, 2006, COLAGE, 2017)

Czynniki wspierające

- Rodzinne
- Szkolne
- Społeczno-polityczno-demograficzne

Czynniki wspierające „Rodzinne”

- Wewnątrzrodzinne (gotowość do rozmów, otwartość, dobra sytuacja rodzinna, finansowa, itd.,)
- Otwarte rozmowy z nauczycielami i pracownikami szkoły na temat sytuacji rodzinnej (Mercier & Harlod, 2003)
- Zaangażowanie rodziców w życie szkoły (Mercier & Harlod, 2003)
- Wybór szkoły – w USA szkoły otwarte na wielokulturowość (Goldberg & Smith, 2014, Mercier & Harold, 2003), w Polsce często szkoły społeczne (Mizielińska et al. 2017)
- **Spotkania z innymi tęczowymi rodzinami** (wszystkie cytowane źródła)

Czynniki wspierające „Szkolne”, nie w Polsce (głównie USA)

- rozmawianie na lekcjach o różnorodności rodzin
- dostępność lektur na temat różnych modeli rodzinnych w szkolnych bibliotekach
- akcje na rzecz tolerancji w szkołach, widoczne plakaty i hasła zachęcające do tolerancji
- oznakowanie szkół jako nietolerujących „mowy nienawiści” także w stosunku do homoseksualizmu (obok rasizmu, czy ksenofobii)
- zaangażowanie nauczycieli w ewentualne spory

Czynniki wspierające „Społeczno-polityczno-demograficzne” – nie w Polsce

- widok par homoseksualnych trzymających się za ręce

Wypowiedź 14 letniej Sary dotycząca „widoczności” osób homoseksualnych:

Po prostu idąc ulicami miasta, można bez trudu zauważyć dwóch facetów trzymających się za ręce. Więc naprawdę mam szczęście, że mieszkam w tak otwartej społeczności. To nic wielkiego. Po prostu świadomość, że ludzie czują się bezpieczni, że mogą sobie chodzić po ulicach i być sobą, być kim chcą bez żadnych obaw. (Thomas-Jones, 2006, 73)

- możliwość prawnego przysposobienia dziecka przez matkę społeczną
- możliwość legalizacji związków

Dygresja

Raiffman et al. 2017 – W stanach, w których w latach 1999- 2015 pary jednopłciowe mogły zawierać małżeństwa znacząco spadła liczba samobójstw wśród młodzieży. Takiego spadku nie odnotowano w innych stanach, gdzie małżeństwa nie były możliwe.

Czynniki wspierające - Polska

- Czynniki „Rodzinne” – ważne i wykorzystywane (Mizielińska, 2017; Wycisk & Śmiecińska, 2012)
- Czynniki „Szkolne” – wśród respondentów J. Mizielińskiej (2017) i autorki („Mówią dzieci”), mało zauważalne, często nieobecne
- Czynniki „Społeczno-polityczno-demograficzne” – globalnie niezbyt sprzyjające, ale lokalnie są wyjątki (Poznań, Słupsk)

Wywiady

Prezentacja na podstawie rozmów z 9 dziećmi w wieku 5-17 lat, wychowywanymi w rodzinach jednopłciowych.

Z kilku godzin rozmów z siedmiorgiem dzieci powstała półgodzinna audycja pt. „Mówią dzieci – o tęczywch rodzinach i nie tylko”.

Cele

Jednym z celów wywiadów było uzyskanie od dzieci informacji na temat ich potrzeb i ewentualnych oczekiwań związanych z nietypową sytuacją rodzinną w środowisku szkolnym.

Wywiady

Wszystkie dzieci są z Poznania. Na co dzień od wielu lat, a niektóre od urodzenia mieszkają z matkami biologicznymi i ich partnerkami – matkami społecznymi, które wspólnie określane są przez dzieci mianem „rodziców”. Większość zna swoich ojców którzy w mniejszym lub większym stopniu utrzymują kontakty z dziećmi. W jednym przypadku ojcem był anonimowy dawca.

Wywiady

Dzieci odpowiadały między innymi na takie pytania:

Po co człowiek żyje?

Co to jest rodzina?

Co to są tęczowe rodziny?

Kto w klasie wie o twojej sytuacji rodzinnej?

Co powinni wiedzieć nauczyciele uczący dzieci z tęczowych rodzin?

Opowiedz o swojej rodzinie.

Czy masz jakieś rady dla innych dzieci wychowujących się w podobnych rodzinach?

Jakim chcesz być człowiekiem?

Wywiady

- Nie było „listy życzeń”; poza kilkoma sugestiami, dzieci wydawały się postrzegać swoją „inność” jako prywatne wyzwanie, oderwane od ewentualnych działań pedagogicznych, takie, z którym powinny radzić sobie same.
- **Dla dzieci ważne było, żeby wychowawca znał ich sytuację rodzinną**
- Dzieci w ogóle nie formułowały oczekiwań w stosunku do nauczycieli.

Wyjątek:

Prośba 14 letniej Asi o niewyśmiewanie i niepiętnowanie tęczyowych ludzi, „bo to może zabość”.

Jest to zasadnicza różnica między dziećmi, z wywiadów, a tymi z przeanalizowanych przeze mnie źródeł zagranicznych.

Wywiady

Dzieci z Polski jako główny zasób w radzeniu sobie z trudnościami „na tle LGB” wskazywały własną rodzinę.

Dzieci Amerykańskie uzyskiwały i doceniały wsparcie zewnętrzne.

Jest to zasadnicza różnica między dziećmi, z wywiadów, a tymi ze źródeł zagranicznych (głównie amerykańskich (vide spis literatury cytowanej))

Wnioski i wskazówki

- **Ogólna polityka lokalna nastawiona na tolerancję i różnorodność**
- Pomoc w dotarciu do organizacji (patrz następny slajd)
- Wprowadzanie tematyki różnorodności rodzin, dostosowywanie komunikatów do potrzeb dzieci
- Konsultowanie z rodzicami specyfiki potrzeb dzieci
- Włączanie matek społecznych w życie szkoły

Kwestia matek społecznych w instytucjach edukacyjnych:

Art. 95 i 96 kodeksu cywilnego i art. 32 kodeksu postępowania administracyjnego, daje możliwość upoważnienia przez rodzica wskazanej osoby do reprezentowania dziecka przed przedstawicielami szkoły w celu załatwiania spraw dotyczących wykonywania obowiązku szkolnego oraz wszelkich spraw związanych z prawami i obowiązkami ucznia.

Korzystają z niego wszyscy rodzice, którzy chcą włączyć inne osoby w życie szkolne dziecka.

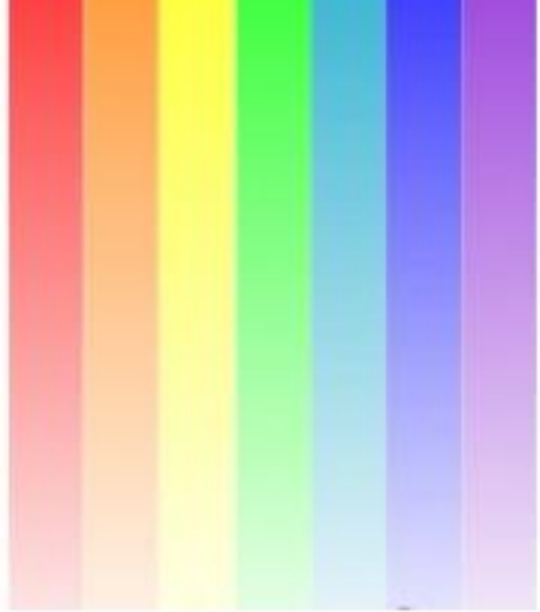
Organizacje wspierające rodziny LGBT - Polska

- Stowarzyszenie Grupa Stonewall – Poznań
- Tolerado – Gdańsk
- Kampania Przeciw Homofobii – Warszawa
- Komitet Ochrony Praw Dziecka
- Projekt „Rodziny z Wyboru” prof. Joanny Mizielińskiej (zakończony)

Organizacje wspierające rodziny LGBT USA

- COLAGE (Children of Lesbians and Gays Everywhere)
- GLSEN (Gay, Lesbian, and Straight Education Network)
- Family Equality Council

Dziękuję za uwagę 😊

Literatura cytowana

- COLAGE 2012. Filmy *In my shoes* i *The story wall* dostępne na stronie stowarzyszenia COLAGE <http://www.colage.org/>
- Fakhriddin, Tina, 2008. *Let's Get This Straight: The Ultimate Handbook for Youth with LGBTQ Parents*. Perseus Books Group. Kindle Edition 2010.
- [Frijns, Tom](#) i [Catrin Finkenauer](#), 2009. "Longitudinal Associations between Keeping a Secret and Psychosocial Adjustment in Adolescence". *International Journal of Behavioral Development*, vol. 33 nr 2 str. 145-154.
- Goldberg AE, Smith JZ. Preschool selection considerations and experiences of school mistreatment among lesbian, gay, and heterosexual adoptive parents. *Early childhood research quarterly*. 2014;29(1):64-75. doi:10.1016/j.ecresq.2013.09.006.
- Gary J. Gates, 2012. *LGBT demographics; beyond will and grace*. <http://www.scribd.com/doc/51335581/LGBTQ-Demographics> , data ostatniego wejścia 15.05.2012

Literatura cytowana

- Imber-Black, Evan 1998. "The power of secrets; they divide people; they deter new relationships: and they freeze the development on individuals". Psychology Today <http://www.psychologytoday.com/articles/200909/the-power-secrets>
Data ostatniego wejścia 20.05.2012
- Kosciw, J.G. i E. M. Diaz, 2008. *Involved, Invisible, Ignored: The Experiences of Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Parents and Their Children in Our Nation's K-12 Schools*. New York: GLSEN.
- Mercier LR, Harold RD. At the interface: Lesbian-parent families and their children's schools. *Children & Schools*. 2003;25:35–47.
<http://dx.doi.org/10.1093/cs/25.1.35>.
- Nancy G. Maxwell and Richard Donner, 2006. "The Psychological Consequences of Judicially Imposed Closets in Child Custody and Visitation Disputes Involving Gay or Lesbian Parents", 13 *Wm. & Mary J. Women & L.* 305,
<http://scholarship.law.wm.edu/wmjowl/vol13/iss1/8>

Literatura cytowana

- Mizielińska, Joanna; Justyna Struzik, Agnieszka Król, *Różnym głosem. Rodziny z Wyboru w Polsce*, Wydawnictwo PWN 2017
- Ryan, Maura i Dana Berkowitz, 2009. „Constructing Gay and Lesbian Parent Families ‘Beyond the Closet’”. [Qualitative Sociology](#), vol. 32, nr 2, str. 153-172 (20)
- Thomas-Jones, D. K. (2006), *Redefining normalcy: a queer reconstruction of the family an in-depth exploration of youth with lesbian parents*. Rozprawa doktorska, WSU, Waszyngton.
- Tomalski, Przemysław, 2007. *Nietypowe rodziny. O parach lesbijek i gejów oraz ich dzieciach z perspektywy teorii przywiązania*. Warszawa: Wydawnictwo UW.